

Cent anys del mariscal Joffre a Barcelona, vistos per l'espanyolisme separador

El discurs anticatalanista de l'època ni tan sols es plantejà que un mariscal nascut a la Catalunya francesa no tenia cap motiu per a no utilitzar la seva llengua materna a la Catalunya que forma part d'Espanya

El mariscal Joffre i Albert I, rei dels Belgues, la tardor de 1914. | Wikimedia Commons.

A finals del segle XIX i principis del XX, els nacionalismes subestats emergiren a gran part d'Europa. Aquests tingueren un rol rellevant als processos de construcció nacional d'aquell període, així com també en el sorgiment de moviments separatistes. La major part de vegades els moviments nacionalistes estaven impulsats per una barreja de criteris cívics, històrics, ètnics i/o culturals.

A Espanya, gairebé sempre, quan es parla de nacionalisme se sobreentén que ens estem referint als nacionalismes subestats, també identificats, des d'una perspectiva centralista, com a perifèrics. Aquests generaren el **refús exacerbats dels defensors del centralisme polític i de l'uniformisme cultural**, a partir d'un nacionalisme banal implícit, però també, en alguns casos, d'un d'explícit marcadament excoent, assimillista i separador. Aquest es mostra més clarament quan persones concretes, com **el conservador Benito Mariano Andrade o el liberal Fernando Soldevilla** formulaven el seu discurs anticatalanista.

Benito Mariano Andrade y Uribe considerava que el *Compendi de la Doctrina Catalanista* de 1894 d'Enric Prat de la Riba i Pere Muntanyola seria intolerable, ja que a: «*Castilla creemos que [?] debieron ir a la cárcel el día en que publicaron ese Compendio. En Castilla, aun los hombres más liberales en ideas, son muy exigentes en cuanto a la unidad de la Patria se refiere, y no pueden menos de comprender que en el Código penal hay sanción para este desamor criminal a la única patria de los catalanes, que es España*». Per tant, els catalanistes, en no acceptar la 'mare pàtria' espanyola «**no son hermanos nuestros; son hijos de otra madre. Por eso, con**

esos catalanistas son lícitas todas las represalias».

El subsecretari d'Ordre Públic de Franco, fins que va ser cessat el 5 de gener de 1939, Juan Oller Piñol recordava que **«el mariscal francés Joffre visitó, Barcelona, y con este motivo se produjeron tumultuosas manifestaciones, disturbios e incidentes separatistas»**. Pels nacionalistes espanyols, tot el que qüestionés el centralisme uniformitzador era considerat separatisme.

Visita del mariscal Joseph Joffre a Barcelona i recepció a l'Ajuntament en motiu dels Jocs Florals de Barcelona. 1-2 de maig de 1920. Imatges: Musée du Maréchal Joffre.

Pel polític i periodista liberal Fernando Soldevilla, l'esdeveniment més greu vinculat a la visita de Joffre va ser el que succeí a la recepció d'homenatge al mariscal al palau de la Generalitat organitzada per la Mancomunitat presidida per Josep Puig i Cadafalch. Soldevilla coneixia el patriotisme dels militars, dos coronels, que hi eren presents, però: *«creemos que en aquel momento estuvieron demasiado prudentes. Debieron matar en el acto al que así ofendía a España [es refereix a l'assistent que hauria cridat 'mori Espanya!'] en momento tan solemne. Porque? ¿Qué hubiera pasado? Nada. ¿Qué era un hecho fuera de la reglamentación y la disciplina? ¿Y qué? Por un acto semejante fueron héroes Daoíz y Velarde, y contribuyeron a la salvación de España»*.

Per als nacionalistes espanyols la mera reivindicació de l'existència de Catalunya, així com de la seva voluntat d'autogovern, i de la reafirmació de la cultura catalana, que no identificaven com a espanyola, serien actes separatistes. Des de la perspectiva de Soldevilla, **un militar nascut a la Catalunya francesa, al que s'honorava com a salvador de França, durant la primera Guerra Mundial, s'hauria d'haver retirat «en el acto ante las primeras manifestaciones antiespañolas que llegaron a sus oídos»**. També censurava l'acte *«antipolítico de contestar en catalán al discurso del Sr. Puig y Cadafalch. Seguramente, si el mariscal Joffre hubiese ido a Irlanda, y el jefe de los separatistas le hubiese hablado en dialecto irlandés, el Mariscal no le habría contestado. ¿Por qué no obró así en Barcelona?»*. Soldevilla aplicava el criteri que qualsevol llengua que no fos l'oficial d'un Estat era un dialecte. Ni tan sols es plantejà que un mariscal francès no tenia cap motiu per a no utilitzar la seva llengua materna a la Catalunya que forma part d'Espanya.

«Seguramente, si el mariscal Joffre hubiese ido a Irlanda, y el jefe de los separatistas le hubiese hablado en dialecto irlandés, el Mariscal no le habría contestado. ¿Por qué no obró así en Barcelona?»

Per al conservador Andrade els esdeveniments de Barcelona, el 1920, durant la presidència dels Jocs Florals del mariscal Joffre, haurien d'averkonyir a tots els catalans, tot i que serien «los mismos de siempre; los mismos que se reproducen desde hace veinte años, cuando así conviene a esos forajidos que se alimentan en su alma [?] con el más rabioso odio a España.» Era totalment contrari a les reivindicacions catalanistes, i afirmava que Castella no podia ser regionalista, perquè: *«su historia es la historia de España, su raza es la raza de*

España, su lengua es la lengua de España, sus usos y costumbres son típicamente los usos y los costumbres de España... Castilla no puede ser regionalista, porque Castilla es España.»

Rebuda al mariscal Joffre al saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona. Foto: Institut Ramon Muntaner.

Els punts de vista expressats per Andrade i Soldevilla, que van ser diputats dels dos principals partits dinàstics durant la Restauració, eren clarament espanyolistes i defensaven de manera nítida el seu **nacionalisme separador i exclouent dels que no compartien la seva visió d'Espanya**.

Els espanyolistes consideraven que els nacionalismes subestatsals eren moviments particularistes, de *campanari*, *rurals*, insolidaris o infantils, mentre que Espanya, a la que identificaven amb Castella i amb la llengua castellana, respondria a valors generals, universalistes i solidaris. **Defensaven el centralisme uniformador i assimilista**. S'identificaven com unitaristes i amb el lema: *Espanya una*, perquè entenien que Espanya no era únicament un Estat, sinó també una nació. En canvi, per a la major part del catalanisme *tradicional*, des del seu sorgiment fins a la seva transformació en un moviment majoritàriament independentista, Espanya era el seu Estat, però aquest era plurinacional. Per a Ortega y Gasset es tractava d'un problema irresoluble que únicament es podria "*conllevar*".

El moviment que es rebel·là contra la legitimitat republicana el juliol de 1936 s'autoidentificava com 'els nacionals' i, de fet, eren el bàndol nacionalista. Així doncs, un dels principals elements aglutinadors dels que posteriorment seran coneguts com a franquistes era el nacionalisme espanyol que formulà un discurs simple i exclouent que buscava la destrucció dels que no compartien els seus principis, especialment als que identificaven com a *rojos separatistes*.

Per saber-ne més: